

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 16 Febr. 1874, kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen med förslag till förändrad lydelse af 80 § Regeringsformen.

Under uttalad förväntan, att till innevarande års riksmöte skulle från Kongl. Maj:t framläggas förslag till ny organisation af landets försvarsväsen, antagligen grundad på en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värneplikten, och med förklarande, det Riksdagen ansåge, att en befälsstam borde bildas ur de värnepligtiges led mot den ersättning af statsverket, som kunde blifva erforderlig, och att således den indelta arméen icke vidare lämplig eller behöflig för åstadkommande af ett för landets sjelfständighet betryggande och efter våra förhållanden lämpadt försvar, anhöll Riksdagen i underdånig skrifvelse den 24 Maj 1873, att Kongl. Maj:t, under förutsättning, att en sådan armé-organisation blifve af Konung och Riksdag antagen, täcktes i sammanhang med ofvannämnda förslag i nåder föreslå stadganden, genom hvilka ej mindre rustnings- och roteringsbesvärerna med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna komme att upphöra.

Med åberopande af nämnda skrifvelses innehåll, har Kongl. Maj:t i ofvanberörda Proposition (N:o 11), som af Riksdagens begge Kamrar blifvit till Konstitutions-Utskottet öfverlemnad, förmålt, att, ehuruval de af Kongl. Maj:t anbefallda förarbeten för en fullständig plan till ny här-organisation, bygd på de i Riksdagens skrifvelse angifna grunder, ännu icke hunnit afslutas, och något förslag till härmaktens ombildning i den syftning, som Riksdagen önskat, alltså icke kunde vid detta riksmöte öfverlemnas till Riksdagens pröfning, Kongl. Maj:t likväl ansett sig böra redan nu förelägga Riksdagen ett förslag till den förändring i Regeringsformen, som af indelningsverkets upphäfvande skulle påkallas. För närvarande funnes i 80 § Regeringsformen stadgadt, att krigsmakten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rote-

ring och indelning förblefve vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, hvilka skulle till sina hufvudgrunder vara orubbade intill dess Konungen och Riksdagen funne nödigt att samfält göra någon ändring deri, samt att ingen ny eller tillökad rotering kunde tillkomma utan genom Konungs och Riksdags sammanstämmande beslut. Derest nu indelningsverket blefve afskaffadt och försvarsväsendet bygdes på andra grunder, skulle omförmälde §, om den qvarstode oförändrad, komma att sakna all betydelse samt endast handla om förhållanden, hvilka icke mera funnes till; i anledning hvaraf och då enahanda säkerhet för Konung och Riksdag, som nämnde § för närvarande innebure i afseende på indelningsverkets hufvudgrunder, borde till försvarsväsendets betryggande åstadkommas i fråga om den organisation, som skulle komma att ersätta indelningsverket, Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till ifrågasvarande § foga ett tillägg af följande lydelse:

»Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras, utan af Konungen och Riksdagen samfält.»

Utskottet, som för sin del har ingenting att häremot erinra, får alltså vördsam samt hemställa:

att följande genom Kongl. Maj:ts Proposition framlagda förslag till förändrad lydelse af 80 § Regeringsformen måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

Regeringsformen.

§ 80.

(Nuvarande lydelse:)

Krigsmakten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orubbade vara, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt någon ändring deruti samfält att göra; kunnande ingen ny eller

(Föreslagen lydelse, i hvilken det ifrågasatta tillägget är med kursiv stil utmärkt:)

Krigsmakten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orubbade vara, intill dess Konungen och Riksdagen finna nödigt någon ändring deruti samfält att göra; kunnande ingen ny eller

tillökad rotering, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut, tillkomma.

tillökad rotering, utan genom Konungs och Riksdags sammanstående beslut, tillkomma.

Varder genom särskild lag, med indelningsverkets upphäfvande, annan grund lagd för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfällt.

Stockholm den 16 Februari 1874.

Å Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Reservationer:

af Herrar *Munck af Rosenschöld, von Möller, Odelberg, von Ehrenheim, Mannerskantz och Sahlin*, hvilka förenat sig om följande yttrande:

»Under förutsättning, att de, som vilja indelningsverkets upphäfvande, önska åt den organisation af försvarsväsendet, som skall träda i stället, tillförsäkra enahanda skydd emot ensidiga förändringar af Konung eller Riksdag, som 80 § Regeringsformen nu gifver åt indelningsverket, torde i främsta rummet böra tillses, huruvida det af Kongl. Maj:t nu föreslagna tillägg till nämnda § uppfyller detta ändamål. Såsom föremål för den lag, som skulle ordna de nya förhållandena, bestämmes, att »annan grund varder lagd för ordnandet af krigsmakten till lands och sjös.» Detta stadgande företer visserligen en yttre likhet med det, som nu förefinnes i 80 § Regeringsformen i afseende på indelningsverket; men om man besinnar att de »hufvudgrunder», som i sin omförmålas, afse icke blott sättet för arméens förseende med manskap, utan äfven aflöning såväl för detta som för befälet, torde likheten blifva endast skenbar.

Det lärer nemligen ej kunna antagas, att en lag, som skall innefatta »grunden för krigsmaktens ordnande», kan ingå i bestämmelser i afseende på öfningstid, de medel, som för ändamålet skola utgå m. m.; och om äfven sådana bestämmelser komme att i lagen intagas, kan med skäl ifrågasättas, huruvida desamma skulle med stöd af det föreslagna grundlagsbudet kunna skyddas emot ensidiga förändringar, då de komme i kollision med den Riksdagen genom andra grundlagsstadganden förbehållna rätt att bestämman öfver statens utgifter. Om deremot, såsom föremål för den särskilda lagen, bestämdes sjelfva ordnandet af krigsmakten, dervid såsom en af de viktigaste punkterna otvifvelaktigt komme att intagas föreskrifter i afseende å öfningstid och anvisande af nödiga medel för den nya organisationens genomförande och upprätthållande, torde all den säkerhet, som på denna väg kan vinnas, vara ernådd.

På nu anförda skäl hafva vi funnit oss förhindrade att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, men hemställa, huruvida icke ett tillägg till 80 § Regeringsformen må göras af följande lydelse:

Varder, med indelningsverkets upphäfvande, krigsmakten till lands och sjös genom särskild lag ordnad på annat sätt, då må ej ändring i sådan lag göras utan af Konungen och Riksdagen samfaldt.»

af Herrar *Björkenstam* och Friherre *De Geer, C. E.*

af Herr *Rydin*: »Som den i Kongl. Maj:ts Proposition föreslagna grundlagsändringen ej synes mig leda till det dermed åsyftade ändamålet, anser jag mig böra afstyrka densamma. Jag anser nemligen grundlagsändring ej behöflig för att bestämmelserna om en blifvande arméorganisation skola lagligen kunna sammanfattas i en lag, som ej må ändras utan Konungs och Riksdags samfälda bifall. Grundlagen lägger ej hinder i vägen derför, hvilket visar sig af det förfarande, som iakttages i afseende på beväringslagen. Vid sådant förhållande är för närvarande hvarje grundlagsändring opåkallad, helst innan man erhållit någon ledning i afseende på hvad som kan komma att i en ny arméorganisationslag inflyta af egenskap att erfordra grundlagsändring för att erhålla lags helgd. Ja, antagande af detta grundlagsförslag till hvilat i grundlagsenlig ordning kan gifva anledning till den tolkning, att arméorganisationen ej kan erhålla sig tillförsäkrad den stadga och varaktighet, som dess befastande genom lag innebär, förrän grundlagen blifvit ändrad i förevarande punkt, hvadan uppskof med arméreformen lätt kan blifva en följd af ett nu gifvet bifall till grundlagsändring.

Skulle emedlertid afsigten med grundlagsändringen vara att framhålla arméorganisationens fastställande i dess viktigaste delar genom en under Konungs och Riksdags samfälda skydd ställd lag, som ej af någöndera må ensidigt kunna ändras, såsom något, som ej allenast får, utan äfven bör och måste ske, så visa sig de valda ordalagen ej motsvarande syftemålet. Dessa kunna nemligen gifva anledning till den tolkning, som om blott sjelfva *grunden* för arméorganisationen, t. ex. de allmänna bestämmelserna om allmän värnpligt, skulle införas i lag, men att allt,

som rör sättet för grundsatsens tillämpning, t. ex. arméens och befalets styrka och fördelning, öfningstiden och öfningssättet med hvad mera som tillhör en härordning skulle utgöra föremål för temporära stadgar. Grundlagsändringen skulle i sådant fall kunna försvåra, ja till och med omöjliggöra arméorganisationens betryggande genom lag. Vill man vinna, hvad som afses med grundlagsändringen, böra andra ordalag användas, ungefär sådana, som innehållas i den reservation, som af Herr Munck af Rosenschöld m. fl. blifvit afgifven.»

Herrar *Bergstedt* och *Reuterskiöld* hafva velat tillkännagifva, att de varit hindrade deltaga i detta ärendes slutliga behandling inom Utskottet.